

Opettajat haluavat edelleen opettaa, mutta myös tutkimus- ja kehitystyö kiinnostaa

---

Päivi Jaatinen

Suunnittelupäällikkö, KT

Satakunnan ammattikorkeakoulu

paivi.jaatinen@samk.fi

Johdanto

Uusi ammattikorkeakoululaki (L351/03) määrittelee entistä lakia selvemmin ammattikorkeakoululle kolme tehtävää: koulutus, soveltava tutkimus- ja kehitystoiminta sekä aluekehitystoiminta. Ammattikorkeakouluille on jätetty vapaus organisoida toimintansa haluamallaan tavalla. Opetusministeriön asettama t&k -työtä ammattikorkeakouluissa pohti-

nut työryhmä piti kuitenkin suositussissaan tärkeänä sitä, että t&k-toiminta organisoitaisiin mahdollisimman kiinteään ja jatkuvaan vuorovaikutukseen opetuksen, työelämän ja aluekehityksen kanssa (OPM 2004a, 74).

Opetuksen ja t&k -toiminnan kiinteä yhteys on välttämätön siksi, että osa opetettavasta tiedosta rakentuu ammattikorkeakoulussa harjoitettavalle t&k -toiminnalle. Parhaimmillaan t&k -toiminta muodostaakin tärkeän perustan koko ammattikorkeakoulun osaamisen kehittämiseksi. Ratkaisevaa

on se, miten opetuksen ja t&k -toiminnan rajapinnassa saadaan kehitettyä sellaisia rajanylityspaikkoja ja raja-toimintaa, joilla turvataan uuden tiedon ja uusien toimintamallien syntyminen ja siirtyminen tehtäväalueelta toiselle (vrt. Tuomi-Gröhn 2000, 45 – 48).

Yksi ratkaisu siirtovaikutuksen turvaamiseksi on t&k -toimintaan säännöllisesti omalla osaamisalueellaan osallistuva opettaja. Ammattikorkeakoulujen t&k -toiminnan kehittymisen seurantatutkimuksessa todettiin yhteistyön kehittäminen opetuksen, aikuiskoulutuksen ja t&k -palvelujen välille kolmanneksi tärkeimmäksi kehittämiskohteeksi. Tärkeimmät kehittämiskohteet olivat t&k -palveluiden tunnettuuden lisääminen ja kansainvälisten yhteistyöverkostojen kehittäminen (Juntunen, Meriläinen & Mäkinen 2004, 20). Myös Valtioneuvoston vahvistamassa Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa on asetettu tavoitteeksi lisätä opettajien ja työelämän yhteyksiä tarjoamalla kaikille opettajille mahdollisuus osallistua ammattikorkeakoulun yhdessä työyhteisöjen kanssa toteuttamiin tutkimus- ja kehityshankkeisiin (OPM 2004b, 45).

Uusi lainsäädäntö kasvatti entisestään paineita uudistaa ja monipuolistaa opettajien toimenkuvia. Haaste kohdistuu sekä yksittäiseen opettajaan ja hänen muutosvalmiuteensa että opettajien työnjakoon, jolla tulisi turvata opettajille mahdollisuus laajentaa omaa työnsä kuvaansa.

Kuvio 1. Opettajien (N=160) käsitys opetuksen roolista ammattikorkeakoulun ydintehtävänä.

Aineisto ja menetelmät

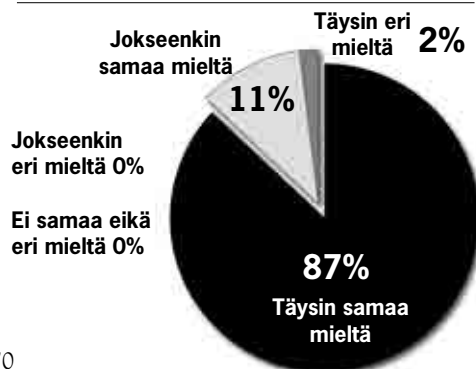
Satakunnan ammattikorkeakoulussa toteutettiin keväällä 2003 koko henkilöstölle suunnattu kyselytutkimus. Sen tarkoituksena oli selvittää, missä määrin Satakunnan ammattikorkeakoulussa esiintyy sellaisia piirteitä, joiden on todettu aikaisemmissa tutkimuksissa kuvaavan tehokkaasti tavoitteensa saavuttavia koulutusorganisaatioita (Jaatinen 2003). Tässä artikkelissa kuvataan opettajien näkökulmasta näistä piirteistä kahta: opettajien näkemyksen yhtenäisyyttä organisaation perustehtävistä ja tyytyväisyyttä työpanoksen jakautumiseen opetuksen ja t&k -toiminnan välillä. Aineisto koottiin intranetissä olleella kyselylomakkeella keväällä 2003. Kyselyyn vastasi 299 henkilökunnan jäsentä, joista 164 oli opettajia. Kokonaisvastausprosentti oli 70 %.

Tulokset

Opetuksella edelleen kiistaton asema ammattikorkeakoulun ydintehtävänä

Opetuksella on vastausten perusteella opettajien ja koko ammattikorkeakoulun henkilöstön silmissä edelleen kiistaton asema ammattikorkeakoulun ydintehtävänä (kuvio 1).

Väite: Opetus on AMKin ydintehtävä

Lähes kaikki vastaajat (98 %) pitivät opetusta ammattikorkeakoulun ydintehtävänä. Täysin eri mieltä olevien opettajien osuus oli täysin marginaalinen. Opettajien lisäksi kaikki muutkin henkilöstöryhmät olivat hyvin yksimielisiä opetuksen roolista, eikä toimialojen välilläkään pystytty osoittamaan eroja.

Myös t&k -toiminnalla ja aluekehitystehtävällä vahva asema ydintehtävänä

T&k -toiminnan rooli ydintehtävänä ei ollut opettajien mielestä yhtä selvä kuin opetuksen rooli. Senkin asemaa voi kuitenkin pitää hyvin vahvana (kuvio 2).

Väite: Tutkimus- ja kehitystoiminta on AMKin ydintehtävä

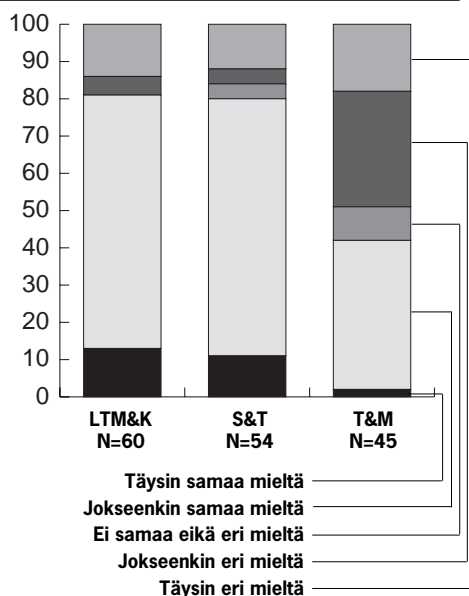
Kuvio 2. Opettajien (N=163) käsitys t&k -toiminnan asemasta ammattikorkeakoulun ydintehtävänä.

Vain joka kymmenes opettaja piti t&k -toimintaa varauksetta ammattikorkeakoulun ydintehtävänä, kun opetukselle vastaavan statuksen antoi yhdeksän kymmenestä. Toisaalta vain neljä opettajaa sadasta oli täysin kielteisellä kannalla ja myönteisesti suhtautu-

via oli kaiken kaikkiaan kaksi opettajaa kolmesta. Opettajien näkemys oli selvästi muiden henkilöstöryhmien näkemystä kielteisempi ($p=.000$). Suurin ero oli opettajien ja johtotehtävissä toimivien välillä. Keskiarvoilla kuvattuna (maks. 5,0) opettajat saivat arvon 3,6 (s 0,6) ja johtotehtävissä toimivat 4,6 (s 0,7). Opettajien käsitys erosi kuitenkin selvästi myös opetuksen tukihenkilöstön, talous- ja toimistohenkilöstön sekä muun henkilöstön käsityksestä.

Opettajien näkemys asiasta ei ollut kuitenkaan yhtenäinen, vaan eri toimialojen opettajat suhtautuivat t&k -toimintaan hyvin eri tavalla ($p=.000$) (kuvio 3).

Väite: Tutkimus- ja kehitystyö on AMKin ydintehtävä

Kuvio 3. Toimialojen opettajien käsitys t&k -toiminnan roolista ammattikorkeakoulun ydintehtävänä.

Myönteisesti t&k -toimintaan suhtautuvat opettajat olivat sekä liiketalouden toimialalla että sosiaali- ja ter-

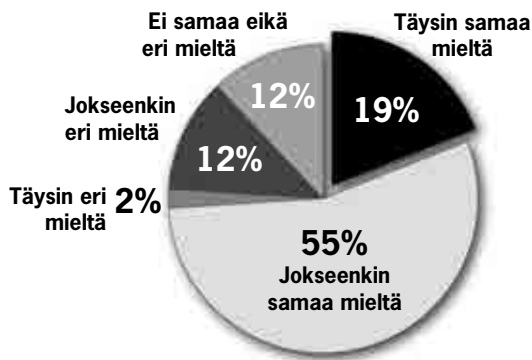
veysalalla selvänä enemmistönä (80 %), kun tekniikan ja merenkulun toimialalla myönteisten opettajien osuus oli ainoastaan 42 %. Yksikään liiketalouden opettaja ei edustanut täysin kielteistä kantaa ja sosiaali- ja terveysalallakin täysin kielteisten osuus oli vain 4 %, kun vastaava osuus oli tekniikassa kaksinkertainen. Keskiarvoilla (maks. 5,0) kuvattuna liiketalouden toimiala sai arvon 3,9 (s 0,7) ja sosiaali- ja terveysala 3,8 (s 0,8) tekniikan ja merenkulun arvon jäädessä selvästi näiden alapuolelle (ka 2,9; s 1,1).

Opettajien suhtautuminen aluekehitystoiminnan rooliin ammattikorkeakoulussa oli jonkin verran myönteisempi kuin suhtautuminen t&k -työhön, mutta se ei silti yltänyt lähellekään opetuksen osuuksia (kuvio 4).

Väite: Aluekehitys on AMKin ydintehtävä

Kuvio 4. Opettajien (N=163) käsitys aluekehitystoiminnan asemasta ammattikorkeakoulun ydintehtävänä.

Ammattikorkeakoulun tehtävän hoitamisen kannalta hyvänä voidaan pitää sitä, että opettajista kolme neljäs-
tä oli väitteen kanssa joko täysin samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä. Eri henkilöryhmien ja toimialojen väli-

set erot olivat samansuuntaiset kuin tutkimus- ja kehittämistoiminnassa.

Opettajien työ edelleen pääsääntöisesti opettamista

Opetuksen tyypillisin osuus oli koko aineistossa 80 - 100 % työpanoksesta. Näin paljon opettavien osuus vaihteli kuitenkin toimialakohtaisesti selvästi (22 - 71 %). Tyypillisin tavoiteltu osuus oli 60 - 79 % (taulukko 1.).

Opettajan työ näytti olevan monipuolisinta sosiaali- ja terveysalalla, jossa 78 %:lla opettajista työhön sisältyi merkittävässä määrin (> 20 %) myös muuta kuin opetustyötä. Liiketalouden toimialalla vastaava osuus oli 61 %. Uusi opettajuus ei näyttänyt sen sijaan vielä saaneen kovin vahvaa jalansijaa tekniikan ja merenkulun toimialalla, jossa vastaava osuus oli vain 29 %.

Opetuksen osuus haluttiin pääsääntöisesti säilyttää entisellään

Enemmistö opettajista halusi säilyttää opetuksen osuuden työssään ennallaan. Suurimmat muutostarpeet olivat niillä, joiden työpanos koostui joko kokonaan tai lähes kokonaan (80 - 100 %) opetuksesta. Heistä yli puolet halusi vähentää opetuksen osuutta jopa vain puoleen nykyisestä. Joukosta löytyi kuitenkin myös joitakin opettajia, jotka halusivat nostaa opetustyön osuutta.

Opettajissa paljon hyödyntämätöntä t&k -resurssia

Opettajissa näyttäisi tuloksen perusteella olevan runsaasti hyödyntämätöntä t&k -resurssia. Runtas kolman-

Taulukko 1. Opetuksen osuus opettajan työssä ja opetuksen osuudesta esitetyt toivomukset toimialoittain.

	Koko AMK		LTM&K (N=57)		S&T (N=50)		T&M (N=42)	
	Nyt %	Toive %	Nyt %	Toive %	Nyt %	Toive %	Nyt %	Toive %
Opetuksen osuus								
- 19 %	1	2	2	2	2	3	-	3
20 - 39 %	5	5	4	9	6	5	5	-
40 - 59 %	20	31	21	30	28	43	10	21
60 - 79 %	32	40	35	37	42	45	14	39
80 - 100 %	42	22	39	22	22	5	71	39
	100	100	100	100	100	100	100	100

nes vastaajista ei osallistunut tällä hetkellä ollenkaan t&k -toimintaan ja kahdella kolmasosalla korkeintaan 5 % työpanoksesta koostui t&k -toiminnasta. Kaikkien toimialojen opettajilla oli selvästi halukkuutta sisällyttää omaan työhönsä tämän hetkistä enemmän t&k -työtä (taulukko 2).

Toimialakohtaiset erot olivat suuret. Tekniikan ja merenkulun toimi-

alalla lähes puolet vastanneista ei osallistunut ollenkaan t&k -toimintaan ja kahdella kolmasosalla osuus oli korkeintaan 5 %, kun vastaavat osuudet sosiaali- ja terveystalalla olivat 39 % ja 54 % sekä liiketalouden toimialalla 27 % ja 49 %.

Halukkuus tehdä t&k -työtä oli opettajien keskuudessa selvästi nykyistä laajempaa. Niistä, jotka eivät osal-

Taulukko 2. T&k -toiminnan osuus opettajan työssä toimialoittain ja t&k -toiminnan osuudesta esitetyt toivomukset.

	Koko SAMK (N=149)		LTM&K (N=57)		S&T (N=50)		T&M (N=42)	
	Nyt %	Toive %	Nyt %	Toive %	Nyt %	Toive %	Nyt %	Toive %
T&K-työn osuus								
0 %	40	10	27	17	39	6	46	13
1 - 5 %	24	15	22	14	15	16	18	3
6 - 10 %	17	28	20	28	15	31	15	18
11 - 20 %	8	21	11	12	6	19	5	24
21 - 50 %	9	24	16	24	8	16	3	32
> 50 %	2	2	4	5	17	12	13	10
	100	100	100	100	100	100	100	100

listuneet tällä hetkellä ollenkaan t&k -työhön, kolme neljästä olisi halunnut osallistua jatkossa. Eniten käyttämäntöntä t&k -potentiaalia näytti olevan tekniikan ja merenkulun toimialalla. Näin suurta halukkuutta voi pitää hie-man yllättävänä, koska ko. toimialan opettajat pitivät t&k -toimintaa ammattikorkeakoulun ydintehtävänä selvästi harvemmin kuin muiden toimialojen opettajat. Kaikilta toimialoilta löytyi luonnollisesti myös niitä opettajia, jotka eivät olleet ollenkaan kiinnostuneita t&k -toiminnasta. Vähiten heitä on sosiaali- ja terveysalalla ja eniten liiketalouden ym. toimialalla.

Mitä suurempi t&k -työn osuus oli, sitä useammin se haluttiin säilyttää entisellään

Mitä suurempi osuus työstä muodostui t&k -toiminnasta, sitä useammin osuus haluttiin säilyttää entisellään. Jos vallitsevaa tilannetta haluttiin muuttaa, t&k -työn osuutta haluttiin pääsääntöisesti nostaa. Merkillepantavaa oli myös se, että kaksi kolmannesta niistä, jotka eivät nyt tehneet t&k -työtä ollenkaan, halusivat tulevaisuudessa nostaa t&k -työn osuuden omassa työssään jopa 21 – 50 %:iin.

Pohdinta

Niin pitkälle kuin ammattikorkeakoulun tehtävän täyttäminen perustuu eri toimijoiden yhteiseen näkemykseen sen ydintehtävistä opetuksesta, t&k -toiminnasta ja aluekehitystyöstä, voidaan tehtävässä onnistumiseen suhtautua luottavasti. Ammattikorkeakoulun perustoimijat eli opettajat pitivät opetusta täysin va-

rauksetta ja myös t&k -työtä ja aluekehitystyötä ammattikorkeakoulun kiistattomina ydintehtävinä. Opetuksen vahvaa hyväksyntää voi pitää odotettuna. Myös t&k -toiminta on vahvistanut koko ammattikorkeakoulun historian ajan rooliaan osana kokonaistoimintaa.

T&k -työn osuuden jakautumista opettajien työpanoksessa voi pitää epätasaisena kaikilla toimialoilla, mutta erityisesti tekniikassa. Tuloksen perusteella työnjaolliset haasteet ovat ammattikorkeakouluissa suuret erityisesti t&k -toiminnasta puhuttaessa useasta syystä.

Yleisesti on kannettu huolta siitä, miten t&k -toiminnassa syntyvä uusi osaaminen saadaan siirretyksi uudistamaan ja hyödyntämään opetusta. Kysymys saattaa olla jopa siitä, miten t&k -toiminta saadaan luontevaksi osaksi itse opetus- ja oppimisprosessia. Yksi keskeinen silta ja rajapinta on t&k -toimintaan osallistuva opettaja. Jos vain pieni osa opettajista tekee säännöllisesti t&k -työtä, vaikka heidän henkilökohtainen osuutensa olisi hyvinkin suuri, jää osaamisen siirtopinta pieneksi ja suuri osa opiskelijoista jää ilman tätä positiivista siirtovaikutusta. Oppimisen ja opiskelijan kannalta tällaista tilannetta voidaan pitää epätasarvoisena. Tilannetta voi pitää epätasarvoisena myös opettajan osaamisen uudistumisen ja oppimisen kannalta.

Toiseksi toteutuneen ja toivotun t&k -osuuden välillä oli suuri kuilu. Halukkuutta suurempiin t&k -osuuksiin löytyi kaikilta toimialoilta, mutta erityisesti tekniikasta. Tasaisempi jakautuminen paitsi palvelisi laajemmin

opetuksen ajantasaisuutta, voisi palvelu paremmin myös opettajien kompetenssikokemusten syntymistä ja ylläpitämistä ja sitä kautta varmistaa ja viritää sisäistä motivaatiota kehittää jatkuvasti itseään ja opetustaan.

Kolmanneksi epätasainen jakautuminen voi olla pulmallista ulkopuolisen yritysasiakkaan palvelemisen kannalta. Jos ammattikorkeakoulun ulkopuolelle tarjottava ja toteutettava t&k-palvelu on määrällisesti vain joidenkin osaajien varassa, jäävät tarjolla olevat osaamisalueet pakostakin kapeiksi. Sekä opetuksen että ulkopuolelle tarjottavan t&k-palvelun laadun ja ajantasaisuuden kannalta on hyvä, että osaajien joukko on mahdollisimman laaja. Ammattikorkeakoulun tulee tietenkin varmistaa, että opettajilla on hankkeiden ja projektien toteuttamisessa tarvittavat taidot, joita opettajakoulutus ei välttämättä sinänsä varmistaa.

Lähteet

Jaatinen P. 2003. Millaiset ovat SAMKin tehokkuuden eväät? Satakunnan ammattikorkeakoulun henkilöstölle suunnattu kyselytutkimus. Satakunnan ammattikorkeakoulu. A, Tutkimukset 2/2003.

Juntunen, K., Meriläinen, A. & Määttä, M. 2004. Ammattikorkeakoulujen t&k-toiminnan kehitys ja haasteet. Seurantatutkimus 2001-2003. Satakunnan ammattikorkeakoulu. B, Raportit 3/2004.

L351/03. Ammattikorkeakoululaki 351/2003.

OPM 2004a. Tutkimus- ja kehitystyö suomalaisissa ammattikorkeakouluissa. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2004:7.

OPM 2004b. Koulutus ja tutkimus. Kehittämissuunnitelma. Opetusministeriön julkaisuja 2004:6.

Tuomi-Gröhn, T. 2000. Työssäoppiminen ja kehittävä siirtovaikutus. Ammattikasvatuksen aikakauskirja 1/2000. s. 44 – 53.

